

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Overeenkomst betreffende de samenwerking tussen

de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

en Rijkswaterstaat

inzake cultureel erfgoed

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

**Overeenkomst betreffende de samenwerking tussen
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en Rijkswaterstaat (RWS)
inzake cultureel erfgoed**

Partijen

De minister van Infrastructuur en Waterstaat, handelend als bestuursorgaan, te dezen vertegenwoordigd door de plaatsvervangend Directeur-Generaal van Rijkswaterstaat, de heer drs. J.H. Slootmaker, hierna te noemen: 'RWS'

en

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, handelend als bestuursorgaan, te dezen vertegenwoordigd door de Directeur-Generaal Cultuur en Media, mevrouw B. Wolfensberger, hierna te noemen: 'RCE',

hierna gezamenlijk te noemen 'Partijen' en elk afzonderlijk 'Partij'.

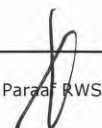
Overwegingen

- a. Sinds 1987 hebben RWS en RCE (voorheen: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek en later Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten) een samenwerkingsovereenkomst inzake archeologie. De samenwerkingsovereenkomst uit 1987 is in 2007 herzien vanwege de implementatie van het Verdrag van Valletta (1992) in de Nederlandse wetgeving door de Wet op de archeologische monumentenzorg (2007), waarmee onder andere de Monumentenwet 1988 werd gewijzigd. De huidige samenwerkingsovereenkomst uit 2007 geeft aan op welke wijze RWS samen met RCE invulling geeft aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologie.
- b. De samenwerkingsovereenkomst uit 2007 is geëvalueerd in opdracht van RWS en RCE. Uit de evaluatie blijkt dat de doelstelling van de samenwerking nog steeds door beide partijen wordt onderschreven en dat de samenwerking goed verloopt. In de evaluatie is de wens geuit om 1) de samenwerking te verbreden van archeologie naar cultureel erfgoed (dus: archeologische monumenten, (gebouwde en aangelegde) monumenten, stads- en dorpsgezichten en cultuurlandschappen), 2) de taken en bevoegdheden van de partijen helderder te verwoorden, en 3) de maritieme archeologie een betere plek in de samenwerkingsafspraken te geven.
- c. Partijen werken samen binnen wettelijke en beleidsmatige kaders.
- d. De belangrijkste wettelijke kaders op het terrein van cultureel erfgoed, waarbinnen de samenwerking tussen Partijen moet worden vormgegeven, zijn de Erfgoedwet, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), het Europees Verdrag ter bescherming van archeologie (Valletta 1992), het Europees Landschapsverdrag (Florence 2000) en het UNESCO Werelderfgoedverdrag (1992). De belangrijkste wettelijke kaders op het terrein van besluitvorming over ruimtelijke aanpassingen zijn de Tracéwet, de Crisis- en herstelwet, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, de Wet ruimtelijke ordening, de Wet beheer rijkswaterstaatswerken en de Waterwet.

Paraaf RCE

Paraaf RWS

- e. De belangrijkste beleidsmatige kaders waarbinnen de samenwerking tussen Partijen moet worden vormgegeven, zijn de beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg (2010), de beleidsbrief Erfgoed Telt (2018), de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2011) en de daaraan gelieerde Visie Erfgoed en Ruimte (2010), en het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport.
- f. Bovengenoemde wettelijke kaders en verdragen gaan in de toekomst voor een belangrijk deel op in de Omgevingswet. Ook zal het Verdrag inzake de bescherming van het cultureel erfgoed onder water (Parijs 2001) naar verwachting binnen enkele jaren worden geratificeerd en geïmplementeerd. In de aanloop naar de Omgevingswet wordt de Nationale omgevingsvisie ontwikkeld, die in de toekomst bestaande beleidskaders voor een deel zal gaan vervangen.
- g. Rijkswaterstaat heeft aan cultuurhistorische waarden al aandacht besteed in het Deltaprogramma, het Nationaal Waterplan (2016-21), het Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren (2016-21) en het Hoogwaterbeschermingsprogramma (2014-19). Een zorgvuldige afweging ten aanzien van cultuurhistorische waarden maakt deel uit van een integrale planvorming en sluit aan op het inzetten op een duurzame leefomgeving.
- h. RCE en RWS hebben veel gemeen:
 - de praktijk van zowel RCE als RWS heeft in belangrijke mate betrekking op werkzaamheden in de fysieke leefomgeving. Denk bijvoorbeeld aan ruimtelijke ingrepen waarbij grootschalig grondverzet of een landschappelijke verandering aan de orde is;
 - RCE en RWS zijn beide landelijk opererende rijksorganisaties met een goede reputatie. De ambitie van zowel RCE als RWS is om een excellente, efficiënte, klantgerichte en gewaardeerde publieke organisatie te blijven en daarbij continu te streven naar verbetering;
 - het werkveld van beide Partijen is sterk dynamisch. Politieke en maatschappelijke ontwikkelingen met relevantie voor beide organisaties volgen elkaar in rap tempo op. RCE en RWS staan bovendien voor uitdagende opgaven, onder andere op het gebied van duurzaamheid, landschap en de implementatie van toekomstige wetgeving (Omgevingswet);
 - medewerkers van RCE en RWS zijn trots op hun werk en hebben daarbij de passie om een persoonlijke bijdrage te leveren aan een mooier en duurzamer Nederland en het behouden van ons cultureel erfgoed;
 - de omgeving stelt steeds hogere eisen aan de door RCE en RWS te leveren prestaties, producten en dienstverlening. Vergroting van het bedrijfsmatig en maatschappelijk rendement zijn van groot belang voor RCE en RWS om op kostenefficiënte wijze publieke doelen te blijven realiseren;
 - RCE en RWS hebben allebei belang bij het continueren en verder verbeteren van hun goede samenwerking.
- i. Tegelijkertijd lopen de belangen van RCE en RWS niet altijd gelijk:
 - RCE heeft als missie om de erfgoedzorg in Nederland beter te laten functioneren en staat daarbij voor een directe betrokkenheid van de rijksoverheid bij de zorg voor het erfgoed dat het meest waardevol is;
 - RWS heeft als missie om, in samenwerking met anderen, te werken aan een veilig, leefbaar en bereikbaar Nederland. Daartoe beheert en ontwikkelt RWS de rijkswegen, -vaarwegen en -wateren en zet daarbij in op een duurzame leefomgeving.
 Partijen onderkennen dat die belangen kunnen schuren, en zien juist ook daarin een extra reden om vooraf afspraken te maken over de samenwerking.

- j. RCE en RWS zien duidelijke meerwaarde in het uitbouwen van hun samenwerking:
 - o RCE en RWS zijn van oordeel dat het in belang is van beide Partijen om de huidige samenwerking verder te verbeteren en uit te bouwen;
 - o RCE en RWS zijn van mening dat zij door samenwerking 'aan de voorkant' bij de planvorming voor en de uitvoering van aanleg- en beheerprojecten meer kunnen bereiken dan wanneer Partijen hun inzet op de individuele uitvoering van die activiteiten separaat en zonder onderlinge afstemming zouden bepalen;
 - o juist door samen te werken verwachten Partijen te kunnen komen tot vlottere en beter te voorspellen uitvoering van projecten met minder vertraging enerzijds en een betere borging van het cultureel erfgoedbelang anderzijds.
- k. Partijen hebben gekozen voor het vastleggen van afspraken op hoofdlijnen in de Samenwerkingsovereenkomst, met de bijkomende afspraak dat Partijen in het kader van een tweejaarlijks op te stellen uitvoeringsprogramma een aantal thema's verder uitwerken.

Zijn het volgende overeengekomen

Artikel 1: Begripsbepalingen

In de Samenwerkingsovereenkomst en de daarbij behorende bijlagen wordt verstaan onder:

- a. Cultureel erfgoed: archeologische monumenten, gebouwde en aangelegde monumenten, stads- en dorpsgezichten en cultuurlandschappen tezamen;
- b. Geïntegreerd contract: contract tussen RWS en Opdrachtnemer inzake het realiseren van Werken waarbij Opdrachtnemer verantwoordelijk is voor het geïntegreerde proces van het ontwerpen én het bouwen tot en met het eventueel voorfinancieren c.q. beheren/onderhouden van het desbetreffende Werk en het verkrijgen van de daarvoor vereiste publiekrechtelijke toestemmingen (zoals bijvoorbeeld vergunningen en/of ontheffingen);
- c. Opdrachtnemer: de natuurlijke of rechtspersoon aan wie RWS het ontwerp en de realisatie van het Werk en, indien overeengekomen het meerjarig onderhoud, heeft opgedragen in de vorm van een Geïntegreerd contract;
- d. Samenwerkingsovereenkomst: de nu voorliggende Overeenkomst betreffende de samenwerking tussen RCE en RWS inzake cultureel erfgoed;
- e. Toevalsvondst: vondst die niet wordt gedaan bij het verrichten van archeologische opgravingen en waarvan RWS redelijkerwijs kan vermoeden dat het een archeologische vondst betreft. Dit zijn vondsten waarop door RWS bij een Werk, gelet op het vooronderzoek dat in overeenstemming met de uitgangspunten van deze Samenwerkingsovereenkomst is uitgevoerd, redelijkerwijs niet langer gerekend hoefde te worden;
- f. Werk(en): infrastructurele aanlegprojecten (cum annexis) alsmede beheer- en onderhoudsprojecten die bodemverstoring tot gevolg kunnen hebben (zoals ontgroningen) en waarvan RWS opdrachtgever is.

Artikel 2: Doel van de Samenwerkingsovereenkomst

- 1. Partijen verbreden hun eerdere samenwerking op het gebied van archeologie tot samenwerking op het gebied van Cultureel erfgoed, en streven daarbij naar een integrale benadering van het Cultureel erfgoed, in lijn met de vigerende beleidskaders van Partijen.

Paraaf RCE

Paraaf RWS

2. Partijen beogen met de Samenwerkingsovereenkomst de samenwerking te actualiseren, beter te structureren, naar een hoger niveau te brengen en op een aantal specifieke thema's uit te diepen en/of te intensiveren.

Artikel 3: Aard en reikwijdte van de samenwerking

1. De Samenwerkingsovereenkomst regelt de wijze van samenwerking en de onderlinge verhoudingen tussen Partijen bij de omgang met Cultureel erfgoed, zowel op het land als onder water.
2. In het bijzonder heeft de samenwerking betrekking op de planvormingsfase en de uitvoeringsfase van een Werk en op het beheer en onderhoud van archeologische monumenten na afloop van een Werk.
3. Voorts heeft de Samenwerkingsovereenkomst betrekking op de omgang met Cultureel erfgoed in het kader van reguliere beheer- en onderhoudstaken van RWS, zoals het objectbeheer, groenbeheer, het bodembeheer en het vaarwegbeheer.
4. De samenwerking tussen RCE en RWS heeft nadrukkelijk niet tot doel om taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden, eigendommen of ander kapitaal aan elkaar over te dragen.
5. De samenwerking tussen RWS en RCE betreft een reguliere samenwerking tussen twee organisaties en opdrachtgevers binnen het publieke domein. Partijen verlenen elkaar op grond van de Samenwerkingsovereenkomst geen aanbestedingsplichtige overheidsopdrachten.

Artikel 4: Rolverdeling binnen de samenwerking

1. Partijen gaan uit van het gezamenlijke belang bij uitvoering van het beleid op het gebied van het Cultureel erfgoed van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in relatie tot de uitvoering van RWS-taken, in het bijzonder in het kader van de planvormingsfase en uitvoeringsfase van Werken. Partijen realiseren in gezamenlijkheid een werkomgeving waarin ieders belangen optimaal geborgd zijn.
2. RCE treedt op als adviseur van RWS over de omgang met Cultureel erfgoed binnen een Werk van RWS.
3. RWS is er voor verantwoordelijk dat het erfgoedbelang in alle fasen van een Werk op adequate wijze wordt meegenomen, voor zover deze verantwoordelijkheid bij een Geïntegreerd contract niet is overgedragen. In de verkennings- of planstudiefase treedt RWS op als opdrachtgever van het archeologisch vooronderzoek, bestaande uit in ieder geval een bureaustudie, eventueel aangevuld met een inventariserend veldonderzoek. Voor zover er in de vervolgfase archeologische werkzaamheden aan de Opdrachtnemer worden opgedragen, zullen die werkzaamheden moeten voldoen aan daaraan door RWS gestelde eisen. RWS stelt RCE in de gelegenheid om over de te stellen eisen te adviseren.
4. In de tot de Samenwerkingsovereenkomst behorende **bijlage 1** is de samenwerking tussen RCE en RWS voor de fase van de intake, met de bijbehorende werkwijze, uitgewerkt. In **bijlage 2** wordt de samenwerking tussen RCE en RWS in de verdere fasen van een Werk nader uitgewerkt. Ten tijde van ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomst is **bijlage 2** nog niet beschikbaar omdat onderdelen daarvan in het kader van het uitvoeringsprogramma als bedoeld in artikel 6 nog moeten worden uitgewerkt. Vanaf het moment dat **bijlage 2** door Partijen gezamenlijk is vastgesteld en door beide Partijen is geparafeerd, maakt de **bijlage 2** integraal onderdeel uit van de Samenwerkingsovereenkomst.
5. Daar waar RWS advies vraagt aan RCE dan wel RCE in de gelegenheid stelt te toetsen, kan RWS – met opgave van redenen en met inachtneming van artikel 8 lid 10 (geschillenregeling) van de Samenwerkingsovereenkomst – het betreffende advies dan wel de bevindingen ten aanzien van de toetsing naast zich neerleggen.

Paraaf RCE

Paraaf RWS

Artikel 5: Randvoorwaarden voor de samenwerking

1. Partijen verbinden aan de verbreding van de samenwerking naar Cultureel erfgoed de nage-noemde randvoorwaarden. Ten opzichte van de situatie direct voorafgaande aan de onderteke-ning van de Samenwerkingsovereenkomst:
 - a. mag vorenbedoelde verbreding niet leiden tot hogere kosten voor RWS. Evenmin is een versobering beoogd. Aangesloten wordt bij de staande praktijk, te weten:
 - i. de 1%-regeling voor archeologie, zoals opgenomen in het convenant van 2007, blijft onverkort van toepassing;
 - ii. in voorkomend geval worden kosten betreffende gebouwd erfgoed en historisch land-schap voor aanlegprojecten en grote onderhoudsprojecten meegenomen in de project-budgetten, en voor regulier beheer en onderhoud meegenomen in de Service Level Agreements van RWS.

De financiële afspraken tussen Partijen zijn nader uitgewerkt in **bijlage 3**;
 - b. mag de verbreding niet leiden tot langere doorlooptijden van de Werken;
 - c. mag de verbreding niet meer personele capaciteit kosten van RWS.
2. Partijen zijn van mening dat aan de in lid 1 van dit artikel gestelde randvoorwaarden kan worden voldaan omdat de verbreding van de samenwerking naar Cultureel erfgoed feitelijk ziet op het in-tegreren en stroomlijnen van bestaande taken van Partijen. Om vast te stellen of inderdaad aan de in lid 1 van dit artikel gestelde randvoorwaarden wordt voldaan, zullen in 2020 en 2021 een drietal proefprojecten worden uitgevoerd waarin RCE RWS integraal adviseert. De uitkomsten van die proefprojecten worden door Partijen meegenomen bij de op grond van artikel 8 lid 4 uit te voeren evaluatie.

Artikel 6: Uitvoeringsprogramma

1. Door Partijen aangewezen functionarissen stellen tweejaarlijks een uitvoeringsprogramma vast waarin onderwerpen/projecten zijn opgenomen waaraan Partijen het komende jaar gezamenlijk zullen werken. Voor opname in dat uitvoeringsprogramma komen in ieder geval, maar daartoe niet beperkt, de volgende onderwerpen en projecten in aanmerking:
 - a. maken van een factsheet voor taken en bevoegdheden;
 - b. borgen van afspraken, handreikingen et cetera binnen de beide organisaties;
 - c. opstellen protocol Toevalsvondsten;
 - d. uitwerking extra aandacht voor maritieme archeologie;
 - e. uitwerking integrale advisering, inclusief proefprojecten, en
 - f. onderwerpen voor kennisontwikkeling bij Partijen.
2. In het uitvoeringsprogramma wordt voor elk onderwerp/project telkens een duo trekkers be-noemd (1 RCE'er, 1 RWS'er), alsmede een termijn waarbinnen een (tussen)resultaat beschikbaar moet zijn.
3. Bij de uitwerking van de in het uitvoeringsprogramma opgenomen onderwerpen/projecten wordt ook expliciet aandacht besteed aan de inbedding, bekendmaking en naleving van een op te leve-ren product door Partijen.
4. In het kader van het uitvoeringsprogramma opgeleverde producten, zoals bijvoorbeeld afspraken, handreikingen of richtlijnen, worden op een passend en gelijkwaardig niveau binnen Partijen vastgesteld.

Artikel 7: Governance en overlegstructuur

1. Het bestuurlijk overleg is het hoogste niveau binnen de samenwerking. RCE en RWS vaardigen allebei een vertegenwoordiger af naar het bestuurlijk overleg. Voor RCE is dat de algemeen direc-teur van RCE en voor RWS is dat de hoofdingenieur-directeur Water, Verkeer en Leefomgeving.

Paraaf RCE

Paraaf RWS

2. Het bestuurlijk overleg komt bijeen zodra daar aanleiding toe is.
3. Partijen wijzen beide binnen twee maanden na ondertekening een 'samenwerkingsambassadeur' aan. De beide ambassadeurs zijn de boegbeelden van de samenwerking tussen RCE en RWS. De ambassadeurs hebben als taak de samenwerking aan te jagen en te stroomlijnen.
4. De samenwerkingsambassadeurs rapporteren jaarlijks schriftelijk over de voortgang van de samenwerking aan de leden van het bestuurlijk overleg.
5. Als het bestuurlijk overleg bijeen komt, zijn de samenwerkingsambassadeurs verantwoordelijk voor de voorbereiding van dat overleg.
6. De samenwerkingsambassadeurs en de duo trekkers bedoeld in artikel 6 lid 2 komen minimaal één keer per jaar bijeen in een landelijke bijeenkomst; deze landelijke bijeenkomst wordt afwisselend georganiseerd door RCE en RWS.

Artikel 8: Overige bepalingen

1. De Samenwerkingsovereenkomst treedt in werking na ondertekening door Partijen.
2. De Samenwerkingsovereenkomst eindigt vijf jaar na ondertekening ervan, tenzij Partijen gezamenlijk besluiten de Samenwerkingsovereenkomst tussentijds te beëindigen of te verlengen.
3. Een Partij kan de Samenwerkingsovereenkomst ook eenzijdig beëindigen, maar dient daarbij wel een opzegtermijn van één jaar in acht te nemen. De Samenwerkingsovereenkomst eindigt dan direct na ommekomst van de opzegtermijn.
4. De Samenwerkingsovereenkomst wordt voor het eerst geëvalueerd na de uitvoering van de drie proefprojecten als bedoeld in artikel 5 lid 2, en vervolgens om de vijf jaar. De in de vorige volzin bedoelde evaluaties kunnen, indien Partijen dat wenselijk achten, leiden tot actualisatie, wijziging of aanvulling van de Samenwerkingsovereenkomst.
5. Partijen zullen zorg dragen voor goede voorlichting aan projectleiders en belanghebbenden die belast zijn met of geconfronteerd worden met de uitvoering van Werken of met het reguliere beheer van terreinen waarop of waarin zich Cultureel erfgoed bevindt. RCE is bereid om in dat kader in samenwerking met RWS inhoudelijke en procesgerichte opleidingen of cursussen te verzorgen. Partijen zullen hiertoe een communicatieplan opstellen. RWS doet RCE hiertoe een voorstel en is eindverantwoordelijk.
6. Partijen zorgen ervoor dat de gegevens over een Werk, waarbij Partijen samenwerken, voor elkaar om niet toegankelijk zijn. Daarnaast streven partijen ernaar om zo veel mogelijk overige informatie om niet voor elkaar toegankelijk te maken, waarbij Partijen uiteraard vertrouwelijke of mogelijk bedrijfsgevoelige gegevens met gepaste zorgvuldigheid behandelen en niet verspreiden.
7. De bijlagen waarnaar in de Samenwerkingsovereenkomst wordt verwezen, maken integraal onderdeel uit van de Samenwerkingsovereenkomst. In geval van strijdigheid tussen het bepaalde in de Samenwerkingsovereenkomst en de bijlagen, prevaleert de Samenwerkingsovereenkomst.
8. In geval van strijdigheid tussen de Samenwerkingsovereenkomst en in het kader van het uitvoeringsprogramma als bedoeld in artikel 6 nog op en vast te stellen documenten, of andersoortige overeenkomsten die tussen Partijen worden gesloten, prevaleert de Samenwerkingsovereenkomst.
9. De Samenwerkingsovereenkomst is niet in rechte afdwingbaar.
10. Indien tussen Partijen in het kader van de samenwerking onder deze Samenwerkingsovereenkomst een geschil ontstaat, zullen Partijen zich tot het uiterste inspannen om dat geschil in de minne te schikken. Als het de direct betrokkenen niet lukt om in de minne te schikken, wordt het geschil geëscaleerd naar niveau van directeur Kennis en Advies (RCE) en directeur Bereikbaarheid en Netwerkkwaliteit (RWS/WVL) en ultimo naar bestuurlijk overleg als bedoeld in artikel 7 lid 1.

Paraaf RCE

Paraaf RWS

11. Met ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomst komt de "Samenwerkingsovereenkomst tussen Rijkswaterstaat en de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten betreffende archeologische vondsten bij de uitvoering van werken", daterend van 7 november 2007, te vervallen, echter met de tijdelijke uitzondering van de paragrafen 1.1 en 2.5 tot en met 2.7 van die overeenkomst. Vorenbedoelde paragrafen 1.1 en 2.5 tot en met 2.7 vervallen op het moment dat **bijlage 2** van de Samenwerkingsovereenkomst met toepassing van artikel 4 lid 4 is vastgesteld en geparafeerd.

Ondertekening

De Samenwerkingsovereenkomst is in tweevoud opgemaakt en ondertekend op 11 november 2019 te Den Haag:

Directeur-Generaal Cultuur en Media

Mevrouw B. Wollensberger

Plaatsvervangend Directeur-Generaal Rijkswaterstaat

De heer drs. J.H. Slootmaker

Bijlage 1: Intake en werkwijze advisering RCE in Werken RWS

Inleiding

Rijkswaterstaat (RWS) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) werken al sinds 1987 samen op het gebied van de archeologie. De gangbare praktijk is dat RWS de RCE om een advies vraagt en de RCE vervolgens haar kennis en kunde inzet om de archeologie op een zorgvuldige manier in de verschillende fasen van het werk van RWS in te passen. Doorgaans eindigt de betrokkenheid van de RCE wanneer het archeologisch onderzoek volledig is uitgewerkt en afgerond.

Met de vigerende samenwerkingsovereenkomst is het advies van de RCE voortaan integraal en beslaat het Cultureel Erfgoed: (maritieme) archeologie, (gebouwde en aangelegde) monumenten, stads- en dorpsgezichten en cultuurlandschappen. Tegelijkertijd vindt met het voorliggende document ook een nadere duiding plaats van de adviespraktijk van de RCE richting RWS; de RCE adviseert niet langer op alle Werken van RWS, maar kan hier gemotiveerd van af zien. In zo'n geval zoekt RWS direct afstemming met de bevoegde overheid.

Deze veranderingen vragen van beide partijen op onderdelen een andere manier van werken ten opzichte van het vorige Convenant. Om hierin te kunnen voorzien, zorgt RWS voor een startgesprek zo vroeg mogelijk in de planstudiefase en organiseert de RCE intern een intake voor de Werken van RWS, een en ander conform een wederzijds overeengekomen werkwijze (die als **bijlage 1A** bij dit document is opgenomen). Afhankelijk van het project en/of de omstandigheden kunnen stappen in overleg worden overgeslagen, gebundeld en/of versneld. Het startgesprek begint met het delen van informatie over het beoogde werk. Na het startgesprek geeft de RCE op basis van de beschikbare informatie in een advies aan of en zo ja welke cultuurhistorische onderzoeken nodig zijn om integraal over Cultureel Erfgoed te kunnen adviseren. RWS verleent de opdrachten voor de cultuurhistorische onderzoeken en deelt de (concept)resultaten met de RCE. Een team van RCE-deskundigen buigt zich vervolgens over de inhoud en zorgt voor een integraal advies aan RWS over enerzijds het Cultureel Erfgoed en hoe daarmee om te gaan en anderzijds over de verdere advisering die RWS van de RCE kan verwachten binnen dit proces.

Dit document bevat een beschrijving van de intake van de Werken van RWS door de RCE en de afweging die de RCE maakt om al dan niet verder te adviseren op een Werk.

Kader

In artikel 8 lid 11 van de Samenwerkingsovereenkomst is opgenomen dat de paragrafen 1.1 en 2.5 tot en met 2.7 van de samenwerkingsovereenkomst uit 2007 in werking blijven tot op het moment dat Bijlage 2 is vastgesteld. Bijlage 2 wordt gevuld met samenwerkingsafspraken die in het kader van het aan de Samenwerkingsovereenkomst gekoppelde uitvoeringsprogramma worden gemaakt. Dit gaat om nadere afspraken over de wijze van samenwerking tussen RCE en RWS in de verschillende fasen van een Werk van RWS. Zodra Bijlage 2 gereed is wordt deze toegevoegd aan de samenwerkingsovereenkomst.

Rollen en verantwoordelijkheden

RWS heeft een aantal rollen in de fysieke leefomgeving. In deze rollen kan RWS met Cultureel Erfgoed te maken krijgen en daarmee met de RCE:

- RWS is *initiatiefnemer* voor grote infrastructurele Werken (nat en droog, aanleg en onderhoud).

Paraaf RCE

Paraaf RWS

- RWS is *bevoegd gezag* ten aanzien van de vergunningverlening bij activiteiten die op grond van de Ontgrondingenwet worden uitgevoerd, inclusief het toezicht en de handhaving daarvan. Een bijzondere rol is die van *bevoegd gezag* op de Noordzee.
- RWS is belanghebbende als *beheerder* van de nationale netwerken en als brede uitvoeringsdienst voor heel I&W. RWS is tevens materieel beheerder van een groot areaal.

De **RCE** is een kennisinstituut op het gebied van de erfgoedzorg. De RCE verzamelt, ontwikkelt en deelt praktisch toepasbare kennis en is zodoende voor RWS een natuurlijke partner en adviseur op het gebied van Cultureel Erfgoed. De RCE is bij (inter)nationale samenwerking of als (adviseur van het) bevoegd gezag ten aanzien van Cultureel Erfgoed:

- leverancier van kennis, advies of subsidie;
- verbinder tussen politiek /bestuur, wetenschap/onderwijs en praktijk.

Voor **RWS** is de **RCE** adviseur op het gebied van Cultureel Erfgoed bij onder andere:

- Infrastructurele Werken (aanleg nat en droog);
- Beheer- en onderhoudswerken;
- vergunningverlening op grond van de Ontgrondingenwet, voor zover RWS op grond van die wet bevoegd gezag is.

In het kader van de samenwerkingsovereenkomst kan de RCE op basis van de intake besluiten RWS te adviseren over de omgang met Cultureel Erfgoed in zowel de planvormingsfase als de uitvoeringsfase van een werk van RWS en op het beheer en onderhoud van (archeologische) monumenten voor zover gelegen binnen het areaal van RWS.

De RCE stelt ten behoeve van deze advisering een team samen dat op basis van onderstaande criteria een afweging maakt of Werken van RWS voor advisering in aanmerking komen en op welke wijze. Deze afweging leidt tot een gemotiveerd conceptbesluit dat met RWS besproken wordt.

De intake

Werken RWS – planstudiefase

Startoverleg

RWS neemt zo vroeg mogelijk in de planstudiefase van een Werk het initiatief om met de RCE in gesprek te gaan. Voor dit startoverleg levert RWS, voor zover op dat moment al beschikbaar, relevante informatie aan zoals tekeningen van het plangebied en de beoogde ingrepen (afmetingen, diepte), gegevens over verstoringen, beschikbare datasets en al bekende informatie over het Cultureel Erfgoed, evenals informatie over de planning, de planologische procedure en de beoogde contractvorm voor de uitvoering van het Werk. In het startoverleg worden tevens afspraken gemaakt over de benodigde overlegstructuur, reactietermijnen, informatiebehoefte en de wenselijkheid van vroegtijdige advisering op deelaspecten. In deze fase neemt RWS tevens contact op met de gemeente en/of provincie waarbinnen het Werk wordt uitgevoerd.

Advies RCE 1

De RCE brengt op basis van de beschikbare informatie en de eigen kennis en ervaring een advies uit over de op te stellen cultuurhistorische onderzoeken. Denk aan een archeologische bureaustudie naar bekende en verwachte archeologische waarden, een architectuurhistorisch, bouwhistorisch of tuinhistorisch onderzoek ingeval van een landgoed of een historisch-geografisch onderzoek naar bijvoorbeeld landschapselementen. De RCE formuleert in samenspraak met RWS voor deze onderzoeken de uit-

gangspunten en randvoorwaarden. Het gaat om doelmatig onderzoek conform hetgeen wettelijk en beleidsmatig vereist is¹.

Opdrachtverlening RWS

RWS geeft direct of via de Samenwerkingsovereenkomst Ingenieursdiensten (SO3) aan een of meer cultuurhistorische bureaus de opdracht om de benodigde onderzoeken uit te voeren en deelt de resultaten met de RCE, die de rapporten in de concept-fase beoordeelt.

Advies RCE 2

De RCE formuleert vervolgens op basis van de onderzoeken en de beschikbare informatie over het ruimtebeslag en de impact op het Cultureel Erfgoed een integraal advies over het in het plangebied aanwezige erfgoed en hoe ermee om te gaan. Dit advies wordt opgesteld door een team van deskundigen zoals adviseurs erfgoed en ruimte, (maritiem) archeologen, architectuurhistorici, bouwkundigen en historisch geografen. Dit advies geeft ook duidelijkheid over de verdere advisering die RWS van de RCE kan verwachten binnen dit proces. Met dit tweede advies eindigt het proces van de intake.

De RCE motiveert in haar advies de reden om na de intake al dan niet (op onderdelen) bij het Werk van RWS betrokken te blijven en maakt, in het geval dat betrokkenheid door RCE wenselijk wordt geacht, met RWS procesafspraken voor de volgende fasen.

De RCE heeft altijd een adviserende rol bij Werken die Unesco Werelderfgoed² of een (voorbeschermde) archeologisch rijksmonument raken, bij Werken die tot gevolg hebben dat de waterbodem wordt geroerd of waar voor het erfgoed kenniswinst op nationaal niveau is te behalen.

De RCE heeft na de intake geen adviserende rol bij die Werken van RWS waar geen nationaal belang in het geding is of de impact op het Cultureel Erfgoed naar verwachting gering is. RWS stemt dan direct af met de andere overheden, doorgaans een gemeente of provincie. De meeste gemeenten en provincies hebben op het vlak van Cultureel Erfgoed eigen deskundigheid in huis of huren deze in.

Vervolgfase

De samenwerking in de vervolgfase na de intake wordt nader uitgewerkt in (de bij ondertekening van de Samenwerkingsovereenkomst nog op te stellen) bijlage 2.

Advies RCE overig

Ondanks een goede voorbereiding kunnen zich tijdens de verschillende fasen van een werk van RWS onverwachte situaties voordoen. Denk aan archeologische vondsten die tijdens het veldwerk worden gedaan en die in belangrijke mate afwijken van wat in de bureaustudiefase is verwacht. In dat geval meldt RWS deze vondsten aan de RCE die op grond daarvan alsnog kan besluiten tot een actieve betrokkenheid. Deze problematiek wordt verder uitgewerkt in een Protocol Toevalsvondsten, als onderdeel van de nog op te stellen Bijlage 2.

Een andere denkbare situatie is dat een gemeente of provincie onredelijke eisen stelt, waarbij een second opinion van de RCE is gewenst.

Daarnaast kan RWS de RCE benaderen met procesmatige vragen over bijvoorbeeld de vergunningverlening voor (archeologische en gebouwde) rijksmonumenten, de verschillende fasen van het archeologisch onderzoek, de Kwaliteitsnormen Nederlandse Archeologie, of het (erfgoed)netwerk in het plangebied.

¹ Voor archeologie heeft RWS een Handreiking Bureauonderzoek (2019) opgesteld.

² Of die op de voorlopige lijst van Werelderfgoed staan.

Paraaf RCE

Paraaf RWS

RWS - beheer- en onderhoudswerken

Beheer- en onderhoudswerken volgen op hoofdlijnen het hierboven beschreven proces, met dien verstande dat bij het startoverleg wordt bepaald of alle stappen doorlopen moeten worden. Dit is afhankelijk van de omvang en mate van aantasting van het Cultureel Erfgoed door de ingreep.

Evaluatie

Bovenstaande werkwijze is voor alle partijen nieuw en het proces zal wellicht na verloop van tijd bijstelling behoeven. Om die reden evalueren RWS en de RCE dit proces als onderdeel van de evaluatie van de Samenwerkingsovereenkomst.

Paraaf RCE

Paraaf RWS

Bijlage 2:

P.M. nog nader door Partijen op te stellen

Paraaf RCE

Paraaf RWS

Bijlage 3: Financiële afspraken met betrekking tot cultureel erfgoed

Paragraaf 1: archeologie

Artikel 1 Archeologische werkzaamheden

Onder het begrip 'Archeologische werkzaamheden' wordt verstaan: inventariseren, waarderen en selecteren van vindplaatsen, waar nodig gevolgd door behoudsmaatregelen dan wel documenterend en vraaggestuurd onderzoek (opgravingen) en/of archeologische begeleiding, opstellen standaardrapport, uitwerken sporen en structuren, vondsten en monsters, conserveren vondsten en monsters, archiveren en deponeren documentatie en vondsten.

Artikel 2 Opbouw projectbudget

1. Onder het projectbudget voor archeologie vallen de vanuit de relevante wetgeving en het rijksbeleid verplichte en op basis van de vigerende Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie en de Nationale Onderzoeksagenda Archeologie noodzakelijke door Partijen overeengekomen externe kosten die gemaakt worden voor onder meer:
 - a. archeologisch vooronderzoek (bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek);
 - b. opstellen Programma van Eisen voor inventariserend veldonderzoek, opgraven, archeologische begeleiding en/of fysieke bescherming;
 - c. uitvoeren opgraving, archeologische begeleiding en/of fysieke bescherming;
 - d. standaardrapport;
 - e. uitwerken sporen en structuren, vondsten en monsters en de context van deze gegevens ten behoeve van het standaardrapport;
 - f. conservering vondsten en monsters ten behoeve van het deponeren;
 - g. archiveren en deponeren documentatie en materiaal.

Artikel 3 Projectbudget

1. De onder het projectbudget voor archeologie vallende kosten komen ten laste van RWS. RWS draagt zorg voor tijdige financiering van het archeologische vooronderzoek.
2. Het projectbudget voor archeologie geldt voor het totale Werk, ook als dat Werk wordt gesplitst in een aantal deelprojecten.

Artikel 4 Reservering projectbudgetten

1. Aanlegprojecten: RWS maakt een reservering voor de kosten van archeologie ter grootte van 1% van de totale bouwkosten van elk specifiek aanlegproject. Deze reservering kan na afronding van het archeologisch vooronderzoek worden aangepast, namelijk zodra bekend is welke Archeologische werkzaamheden eventueel dienen te worden uitgevoerd.
2. Beheer- en onderhoudsprojecten: RWS maakt eveneens een reservering voor de kosten van archeologie ter grootte van 1% van elk specifiek beheer- en onderhoudsproject. Deze reservering kan na afronding van het archeologisch vooronderzoek eveneens worden aangepast, namelijk zodra bekend is welke Archeologische werkzaamheden eventueel dienen te worden uitgevoerd.
3. Overschrijding: wordt in voorkomende gevallen een overschrijding van de reservering voorzien, dan treden Partijen met elkaar in overleg teneinde een voor elk zo acceptabel mogelijke oplossing te bereiken. Het is mogelijk dat dit binnen RWS leidt tot verzoek voor aanvullende financiering.

Paragraaf 2: gebouwde/aangelegde monumenten en cultuurlandschappen

Artikel 5 Aanleg en groot onderhoud

1. Voor aanlegprojecten en grote onderhoudsprojecten wordt, waar van toepassing, de financiering van taken en verplichtingen van RWS ten aanzien van gebouwde/aangelegde monumenten en cultuurlandschappen meegenomen in de projectbudgetten.
2. Ingeval van overschrijding van een reservering of een tekort, is artikel 4 lid 3 van deze bijlage (mutatis mutandis) van toepassing.

Artikel 6 Regulier onderhoud

1. Voor regulier onderhoud wordt, waar van toepassing, de financiering van taken en verplichtingen van RWS ten aanzien van gebouwde/aangelegde monumenten en cultuurlandschappen meegenomen in de Service Level Agreements van RWS.
2. Ingeval van overschrijding van een reservering of een tekort, is artikel 4 lid 3 van deze bijlage (mutatis mutandis) van toepassing.

Paraaf RCE

Paraaf RWS

Samenwerkingsovereenkomst RWS en Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

Nummer:	256
Versienummer standaard:	1.1
Versienummer document:	2019
Status:	In beheer
Type:	Kader
Inhoudelijk beheerder:	Eli Gehasse
Verantwoordelijke afdeling:	Afd. Ruimte, Economie en Mirt
Netwerken:	Hoofdvaarwegennet, Hoofdwatersysteem, Hoofdwegennet
Rollen:	Omgevingsmanager
Fase:	Planuitwerking, Verkenning, Realisatie
Proceseigenaar:	Proceseigenaar Aanleg en Onderhoud
Link om te reageren:	Link

Samenwerkingsovereenkomst RWS en Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

Nummer:	256
Versienummer standaard:	1.1
Versienummer document:	2019
Status:	In beheer
Type:	Kader
Inhoudelijk beheerder:	Eli Gehasse
Verantwoordelijke afdeling:	Afd. Ruimte, Economie en Mirt
Netwerken:	Hoofdvaarwegennet, Hoofdwatersysteem, Hoofdwegennet
Rollen:	Omgevingsmanager
Fase:	Planuitwerking, Verkenning, Realisatie
Proceseigenaar:	Proceseigenaar Aanleg en Onderhoud
Link om te reageren:	Link